

DANMARKS STATISTIK

STATISTISKE MEDDELELSER

FJERDE RÆKKE TREDIVTE BIND

OTTENDE HÆFTE

COMMUNICATIONS STATISTIQUES 4me SÉRIE TOME 30 8me LIVRAISON

PRODUKTIONSSTATISTIK

(HAANDVÆRKS- OG INDUSTRI TÆLLINGEN 1906)

VIII

PAPIRINDUSTRI OG GRAFISK INDUSTRI

STATISTIQUE DE LA PRODUCTION INDUSTRIELLE

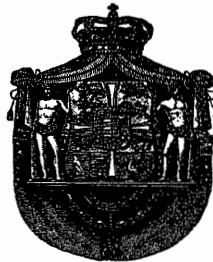
(RECENSEMENT INDUSTRIEL 1906)

VIII

PAPETERIE, INDUSTRIES DU LIVRE OU POLYGRAPHIQUES

UDGIVET AF STATENS STATISTISKE BUREAU

PUBLIÉ PAR LE BUREAU DE STATISTIQUE DE L'ÉTAT

KØBENHAVN

BIANCO LUNOS BOGTRYKKERI

1910

Indhold.

	Side
1. Indledende Bemærkninger	5
2. Papirfabrikker m. v.	7
3. Æske- og Kartonnagetilvirkning, Konvolut- og Papirposefabrikker, Bogbinderier	9
4. Bog- og Stentrykkerier m. v.	13

Statens Statistiske Bureau i Januar 1910.

MICHAEL KOEFOED.

Adolph Jensen.

Tidligere udgivne Publikationer vedrørende Haandværks- og Industritællingen 1906:

Foreløbig Redegørelse for Danmarks Haandværks- og Industri- virksomheder ved Tællingen den 12. Juni 1906. (Statistiske Meddelelser, 4. Række, 23. Bd., 3. Hæfte.)

Danmarks Haandværk og Industri ifølge Tællingen den 12. Juni 1906. (Statistisk Tabelværk, 5. Række, Litra A Nr. 7.)

Arbejdstiden i Industrien ifølge Haandværks- og Industritællingen af 12. Juni 1906. (Statistiske Meddelelser, 4. Række, 28. Bd., 2. Hæfte.)

Produktionsstatistik (Haandværks- og Industritællingen 1906):

- I. Næringsmiddelindustrien m. v. (Statistiske Meddelelser, 4. Række, 30. Bd., 1. Hæfte.)
 - II. Tekstilindustrien. (Statistiske Meddelelser, 4. Række, 30. Bd., 2. Hæfte.)
 - III. Beklædnings- og Læderindustri. (Statistiske Meddelelser, 4. Række, 30. Bd., 3. Hæfte.)
 - IV. Træindustri m. v. (Statistiske Meddelelser, 4. Række, 30. Bd., 4. Hæfte.)
 - V. Sten-, Ler- og Glasindustri. (Statistiske Meddelelser, 4. Række, 30. Bd., 5. Hæfte.)
 - VI. Metalindustri m. v. (Statistiske Meddelelser, 4. Række, 30. Bd., 6. Hæfte.)
 - VII. Forskellige Industrier af teknisk og kemisk Art. (Statistiske Meddelelser, 4. Række, 30. Bd., 7. Hæfte.)
-

1. Indledende Bemærkninger.¹⁾

Ved Haandværks- og Industritællingen den 12. Juni 1906 blev der i Danmark talt lidt over 85000 Virksomheder med et samlet Personel paa ca. 317000, hvoraf godt 208000 vare egentlige industrielle Arbejdere.²⁾ Antallet af Virksomheder, der anvendte mekanisk Kraft (bortset fra Vind- og Vandkraft), udgjorde godt 6200, og Maskinernes samlede (effektive) Styrke blev opgjort til over 125000 Hestes Kraft.

De 85000 Virksomheder har man, efter deres Art, inddelt i 11 Hovedgrupper, omfattende i alt 249 forskellige Erhverv; jfr. den systematiske Erhvervsfortegnelse i Statistisk Tabelværk, 5. Række, Litra A Nr. 7, Side 374 ff. Af de 11 Hovedgrupper omhandler nærværende Hæfte Grupperne X, Papirindustri (Erhvervsnumrene 237—242) og XI, Industri i litterær og kunstnerisk Retning (Erhvervsnumrene 243—249). Under disse Grupper er henført 1785 Virksomheder med et samlet Personel af 12373 Personer, hvoraf 9494 vare egentlige Arbejdere. Antallet af Virksomheder, der benyttede mekanisk Kraft (bortset fra Vind- og Vandkraft), var 437 og Maskinernes samlede Styrke 5768 H. K. (Reserve-maskiner ikke medregnede). Af samtlige industrielle Virksomheder

¹⁾ Med Hensyn til Arten af det Materiale, der har dannet Grundlaget for de i nærværende Hæfte indeholdte Meddelelser, henvises til de i Forordet til Produktionsstatistikens 1ste Afdeling (Statistiske Meddelelser, 4. Række, 30. Bind, I. Hæfte) anførte almindelige Bemærkninger.

²⁾ Det samlede Personel er ved Bearbejdelsen delt i følgende 4 Grupper: 1) Personer i overordnede Stillinger (derunder ogsaa Indehaveren eller Indehaverne selv), Direktører, Forretningsførere o. l.; 2) Tilsynshavende og Forvaltere samt Kontor- og Butikspersonale, som ikke tillige deltage i det industrielle Arbejde; 3) Bude, Kuske og andet lignende underordnet Personale; 4) de egentlige industrielle Arbejdere og Arbejdersker.

omfatte de to Grupper altsaa tilsammen 2,1 pCt., deres Personel udgjorde 3,9 pCt. af det hele industrielle Personel, Arbejdertallet 4,6 pCt. af Helheden; af alle industrielle Virksomheder med mekanisk Bevægkraft henhørte 7,0 pCt. til Papirindustrien og den grafiske Industri, og af den hele Maskinstyrke raadede disse Industrier over 4,6 pCt.

I nedenstaaende Tabel er anført de vigtigste statistiske Hoveddata for hvert af de 13 Erhvervsnumre, der ere henførte til Papirindustrien og den grafiske Industri.

Løbe-Nr.		Antal Virksomheder	Samlet Personel	Heraf egentl. industrielle Arbejdere	Antal Virksomheder med mekanisk Bevægkraft ^{1,2)}	Maskinernes Hestekraft ³⁾
	Gruppe X. Papirindustri.					
237	Papirmassefabrikker og Træsliberier	4	80	72	1	234
238	Papirfabrikker	9	1164	1033	7	3491
239	Papfabrikker	3	52	46	3	78
240	Tapetfabrikker	6	147	98	5	36
241	Æske- og Kartonnagetilvirkning ...	42	576	489	13	82
242	Konvolut- og Papirposefabrikker ...	44	782	651	15	79
	Gruppe XI. Industri i litterær og kunstnerisk Retning.					
243	Bogbinderforretninger	519	2084	1395	37	81
244	Skriftstøberier	2	36	27	2	17
245	Bog- og Stentrykkerier	507	5913	4920	344	1656
246	Reproduktionsanstalter	27	198	145	6	10
247	Gravør- og Cicelørforretninger	45	124	68	3	3
248	Fremstilling af Kautsjukstempler ..	6	12	6	"	"
249	Fotografiske Etablissementer	571	1205	544	1	1
	Tilsammen ...	1785	12373	9494	437	5768

¹⁾ Bortset fra Vind- og Vandkraft. ²⁾ Reservemaskiner ikke medregnede.

Af de 1785 Virksomheder, der taltes under de to her behandlede Grupper, blev de 298 (med et Personel af 3501) drevne som Bierhverv til anden Virksomhed (jfr. nærmere det foran nævnte Tabelværk, Side 180 ff.). Af samtlige Virksomheder vare de 587 saadanne, hvor Indehaveren arbejdede alene uden Medhjælpere (Bogbindere, Fotografer m. v.), medens 796 Virksomheder havde 1—5 Arbejdere hver, 308 havde 6—20 Arbejdere, 86 havde

21—100 og 8 havde over 100 Arbejdere hver (jfr. nærmere Tabelværket Side 38 ff.).

Med Hensyn til Virksomhedernes Beliggenhed i de forskellige Dele af Landet, Arten af den benyttede mekaniske Bevægkraft, Virksomheder, der drives af Aktieselskaber, Personellets Stilling i Erhvervet, Arbejdernes Fordeling efter Køn, Alder og ægteskabelig Stilling m. v., skal man henvise til de derom i Tabelværket meddelte udførlige Oplysninger.

I den følgende Redegørelse for Produktionens Omfang og Salgsværdi, Benyttelsen af Arbejdsmaskiner m. v. i de væsentligste Fag inden for Papirindustrien og den grafiske Industri har man fundet det hensigtsmæssigt at samle beslægtede Fag i større Grupper.

2. Papirfabrikker m. v.

I 1906 fandtes der her i Landet i alt 9 Papirfabrikker, og disse have alle givet Oplysning om Produktionen i 1905¹⁾. Som Gennemsnit for hele Aaret beskæftigede alle 9 Fabrikker 1038 Arbejdere, og heraf var 910 Arbejdere beskæftigede paa de 6 Fabrikker, der henhørte under A/S De forenede Papirfabrikker. Af de 1038 Arbejdere var 725 Mænd og 313 Kvinder; jfr. nedestaaende Oversigt, hvor Arbejderne ere fordelte efter Beskæftigelsens Art:

	Mænd	Kvinder	Tilsammen
Ved Papirfabrikation m. v.	508	223	731
— Kludsortering	13	90	103
Lager- og Pladsarbejdere, Kuske m. v.	153	"	153
Paa Maskinværkstedet	51	"	51
Tilsammen ...	725	313	1038

Kludsorteringen besørgedes næsten udelukkende af Kvinder, men ogsaa ved selve Papirfabrikationen var der beskæftiget mange Kvinder (for en stor Del ved Papirsortering). Der benyttedes i alt 14 Papir- og Papmaskiner. 6 Fabrikker havde 1 Maskine hver, 2 Fabrikker havde 2 Maskiner og 1 Fabrik endogsaa 4 Maskiner.

¹⁾ For de fleste Fabrikkers Vedkommende vedrøre de givne Oplysninger Tiden fra 1. Juli 1904 til 31. Juni 1905.

Der fabrikeredes i 1905 paa samtlige Fabrikker i alt 48,57 Mill. Pd. Papir og Pap til en samlet Salgsværdi af 6.98 Mill. Kr.

Af egentlige Papfabrikker taltes i 1906 3 med 46 Arbejdere. Disse 3 Fabrikker havde tilsammen 4 Papmaskiner og fabrikerede i 1905 i alt 1,08 Mill. Pd. Pap til en samlet Salgsværdi af 102000 Kr.

Sidestiller man de her meddelte Oplysninger om Produktionen med de tilsvarende for 1897, faas følgende Tal:

	Antal Papir- og Papfabrikker	Antal Arbejdere	Produktionens Salgsværdi Mill. Kr.	Oplysninger om Produktionen mangler for Antal Arbejdere
1905	12	1084	7,08	"
1897	12	931	5,02	8

Pr. Arbejder steg Produktionens Salgsværdi fra 5390 Kr. i 1897 til 6530 Kr. i 1905.

Af Tapetfabrikker fandtes i 1906 i hele Landet 6. Disse beskæftigede i 1905 gennemsnitlig 98 Arbejdere (69 voksne Mænd, 14 voksne Kvinder og 15 Børn) og anvendte i alt 21 Tapettrykmaskiner. Der fabrikeredes i alt 2,72 Mill. Stkr. Tapetpapir til en samlet Salgsværdi af 626000 Kr. og 6400 Stkr. Rullegardiner til 12000 Kr.

Sammenligner man disse Tal med Opgørelsen for 1897, faas følgende Oversigt:

	Antal Fabrikker	Antal Arbejdere	Produktionens Mængde Mill Stkr.	Produktionens Salgsværdi Kr.	Oplysn. om Produktionen mangler for Antal Arbejdere
1905.....	6	98	2,72	626000	"
1897.....	4	83	1,23	285000	12

I 1905 udgjorde Produktionens Salgsværdi 6390 Kr. pr. Arbejder mod 3430 Kr. i 1897. Den gennemsnitlige Pris pr. Stk. Tapetpapir var baade i 1905 og 1897 23 Øre.

Af Papirmassefabrikker fandtes i 1906 i alt 5¹⁾, alle paa Landet, og disse beskæftigede i 1905 gennemsnitlig 72 Arbejdere. Der tilvirkedes i alt 1,57 Mill. Pd. lufttør Masse og 4,08 Mill. Pd. Cellulose til en samlet Salgsværdi af 375000 Kr., og hertil anvendtes i alt 464000 Kubikfod Gran.

¹⁾ I Industritællingstabelværket er 2 Fabrikker i Aarhus Amt, der drives som een Forretning, opført som 1 Virksomhed.

3. Æske- og Kartonnagetilvirkning, Konvolut- og Papirposefabrikker, Bogbinderier.

Af herhen hørende Virksomheder taltes i 1906 i alt 605 Virksomheder med 2374 Arbejdere (bortset fra 161 Fanger, Lemmer m. v., der vare beskæftigede i Fængsler, paa Fattiggaarde o. l.). Der foreligger Oplysning om Produktion m. v. i 1905 for 101 Virksomheder med 1668 Arbejdere i Gennemsnit for hele Aaret. I nedenstaaende Oversigt ere Virksomhederne, særskilt for Hovedstaden og Provinserne, fordelte efter Fag:

12. Juni 1906	Hovedstaden		Provinserne		Hele Landet	
	Antal Virksomheder	Antal Arbejdere	Antal Virksomheder	Antal Arbejdere	Antal Virksomheder	Antal Arbejdere
Æske- og Kartonnagetilvirkning.....	32	235	10	232	42	467
Konvolut- og Papirposefabrikker.....	26	397	18	121	44	518
Bogbinderier.....	215	917	304	472	519	1389
Tilsammen...	273	1549	332	825	605	2374
Oplysningerne om Produktion m. v. for 1905 vedrøre						
Æsketilvirkning.....	8	141	6	238	14	379
Kartonnagetilvirkn. m. v.	4	39	2	14	6	53
Konvolutfabrikker.....	4	84	"	"	4	84
Papirposefabrikker.....	10	298	9	93	19	391
Bogbinderier.....	38	570	20	191	58	761
Tilsammen...	64	1132	37	536	101	1668

I Sammenligning med 1906 mangler der Oplysning om Produktion m. v. for 706 Arbejdere (35 i Æske- og Kartonnagetilvirkning, 43 i Konvolut- og Papirposefabrikker og 628 i Bogbinderier); dette udgør i Æske- og Kartonnagetilvirkning samt i Konvolut- og Papirposefabrikker henimod en Tiendedel og i Bogbinderier over to Femtedele af Arbejdertallet i 1906.

Grænserne mellem de her omhandlede Fag ere ikke skarpe. Man har opløst flere kombinerede Forretninger i deres enkelte Bestanddele og henført disse til de Fag, hvor de høre hjemme, men der findes dog stadig en Del Arbejdere, der vare beskæftigede med Arbejde, der laa uden for det paagældende Fags Ramme. I Æske- og Kartonnagetilvirkningen var dette saaledes Tilfældet med 55

Arbejdere (26 ved Stentryk, 15 ved Konvolut- og Papirposefabrikation, 11 ved Bogbinderi og 3 ved Liniering), i Konvolut- og Papirposefabrikker med 18 Arbejdere (7 ved Sten- og Bogtryk, 6 ved Bogbinderi og 5 ved Æsketilvirkning) og i Bogbinderier med 22 Arbejdere (10 ved Æsketilvirkning, 9 ved Papirposefabrikation og 3 ved Liniering).

Af de 1668 Arbejdere var 595 eller godt en Tredjedel voksne Mænd, 955 eller henimod tre Femtedele voksne Kvinder og 118 Børn¹⁾. I nedenstaaende Tabel er der inden for de enkelte Beskæftigelser og særskilt for Hovedstaden og Provinserne gennemført en tilsvarende Fordeling:

Beskæftigede ved	Hovedstaden				Provinserne				Hele Landet			
	Mænd	Kvinder	Børn	Tilsammen	Mænd	Kvinder	Børn	Tilsammen	Mænd	Kvinder	Børn	Tilsammen
Æsketilvirkning	35	96	21	152	31	143	18	192	66	239	39	344
Kartonnagetilvirkning m. v.	15	22	"	37	2	4	8	14	17	26	8	51
Konvolutfabrikation . . .	7	76	6	89	"	1	"	1	7	77	6	90
Papirposefabrikation . .	24	157	15	196	13	41	3	57	37	198	18	253
Papirposetrykning	16	45	30	91	7	28	12	47	23	73	42	138
Bogbinderi	301	255	1	557	119	76	4	199	420	331	5	756
Bog- og Stentryk, Li- niering	8	2	"	10	17	9	"	26	25	11	"	36
Tilsammen	406	653	73	1132	189	302	45	536	595	955	118	1668

I alle de anførte Beskæftigelser med Undtagelse af Bogbinderi samt Bog- og Stentryk var over Halvdelen af Arbejderne Kvinder; i Æsketilvirkningen var endogsaa syv Tiendedele og i Konvolut- og Papirposefabrikationen over fire Femtedele Kvinder. Børn vare fortrinsvis beskæftigede ved Tilvirkning af Æsker og Trykning af Papirposer.

De 14 Æskefabrikker benyttede i alt 185 Æskemaskiner (8

¹⁾ Desuden vare 71 Fanger beskæftigede ved Fabrikation af Papirposer.

Fabrikker i Hovedstaden: 89 Maskiner, 6 Provinsfabrikker: 96 Maskiner) samt nogle enkelte Papirpose- og Konvolutmaskiner og de 4 Konvolutfabrikker i Hovedstaden tilsammen 56 Konvolutmaskiner. Derimod angav af de 19 Papirposefabrikker kun 9 (2 i Hovedstaden og 7 i Provinserne) at have Papirposemaskiner, tilsammen 20. Af de 38 Bogbinderier i Hovedstaden havde 15 mekanisk drevne False- og Hæftemaskiner (i alt 18 og 25 Maskiner), af de 20 Bogbinderier i Provinserne havde derimod kun 4 mekanisk drevne Hæftemaskiner (tilsammen 10 Maskiner) og endogsaa kun 2 mekanisk drevne Falsemaskiner. Desuden fandtes i de her omhandlede Virksomheder 73 Bog- og 17 Stentrykpresser, drevne ved Haandkraft, samt 37 Bog- og 8 Stentrykpresser, drevne ved mekanisk Kraft, jfr. nedenstaaende Oversigt:

	Antal Virksomheder	Heraf havde Maskiner, drevne ved				Antal Maskiner, drevne ved			
		Haandkraft		mekanisk Kraft		Haandkraft		mekanisk Kraft	
		Bogtryk-presser	Stentryk-presser	Bogtryk-presser	Stentryk-presser	Bogtryk-presser	Stentryk-presser	Bogtryk-presser	Stentryk-presser
Æske- og Kartonnage-tilvirkning	20	5	3	2	2	15	15	8	5
Konvolut- og Papirposefabrikker	23	12	1	8	1	50	2	27	3
Bogbinderier	58	4	"	2	"	8	"	2	"
Tilsammen ...	101	21	4	12	3	73	17	37	8

Af de 19 Papirposefabrikker var 10 med 94 Arbejdere (foruden 51 Fanger) knyttede til Papirhandel (7 med 74 Arbejdere i Hovedstaden og 3 med 20 Arbejdere i Provinserne), og af de 58 Bogbinderier var det samme Tilfældet med 3 Virksomheder med 18 Arbejdere i Hovedstaden og 6 med 32 Arbejdere i Provinserne. Desuden var 2 Bogbinderier i Hovedstaden med 61 Arbejdere knyttede til Forlagsforretning.

Den hele Bruttoindtægt udgjorde i samtlige 101 Virksomheder 3,7 Mill. Kr.; jfr. omstaaende Oversigt:

Af de 101000 Kr., som Æskefabrikkerne modtog for andet Arbejde end Æsker, var 65000 Kr. for litografiske Arbejder og

	Hovedstaden		Provinserne		Hele Landet	
	Af Virksomhedens Art Kr.	Af anden Art Kr.	Af Virksomhedens Art Kr.	Af anden Art Kr.	Af Virksomhedens Art Kr.	Af anden Art Kr.
Æsketilvirkning	235000	7000	312000	94000	547000	101000
Kartonnagetilvirkning m. v.	76000	4000	6000	"	82000	4000
Konvolutfabrikker	406000	"	"	"	406000	"
Papirposefabrikker	788000	36000	253000	4000	1,041000	40000
Bogbinderier	1,115000	17000	390000	4500	1,505000	21500
Tilsammen	2,620000	64000	961000	102500	3,581000	166500

18000 Kr. for Papirposer; de tilsvarende 40000 Kr. i Papirposefabrikker var for Konvolutter, Æsker og forskellige Papirvarer.

I nedenstaaende Oversigt ere de 3,7 Mill. Kr. specificerede efter det udførte Arbejdes Art:

	Hovedstaden	Provinserne	Hele Landet
	Kr.	Kr.	Kr.
Æsker	250000	316000	566000
Forskellige Papirvarer	94000	6500	100500
Konvolutter	416000	"	416000
Papirposer	793000	272000	1,065000
Bogbinderarbejde	1,122000	402000	1,524000
Litografisk Arbejde, Bogtryk m. v.	9000	67000	76000
Tilsammen	2,684000	1,063500	3,747500

I 9 Æskefabrikker var Produktionens Salgsværdi under 50000 Kr.; de øvrige 5 vare over denne Grænse, og 2 Fabrikker i Provinserne tilvirkede endogsaa Æsker for over 100000 Kr. hver. — Af de 100000 Kr. for forskellige Papirvarer var 34000 Kr. for Fotografikartons, 20000 Kr. for Mærker og Resten for diverse Papirartikler. — Fabrikation af Papirposer foregik for Størstedelen for egen Regning, og Værdien af det til Fabrikationen anvendte Papir er saaledes medregnet i den her foretagne Opgørelse; kun 45000 Kr. var Betaling for Poser, fabrikerede for fremmed Regning. I 11 Papirposefabrikker var Produktionens Salgsværdi under 50000 Kr., i 7 var den 50—100000 Kr., og 1 Fabrik i Hovedstaden tilvirkede henimod Halvdelen af den hele Produktion.

I Forhold til det beskæftigede Antal Arbejdere var Bruttoindtægten højest i Konvolutfabrikationen, lavest i Æske- og Kartonnagetilvirkningen; jfr. omstaaende Tal:

	Bruttoindtægt pr. Arbejder		
	Hovedstaden	Provinserne	Hele Landet
	Kr.	Kr.	Kr.
Æske- og Kartonnagetilvirkning	1820	1570	1690
Fabrikation af Konvolutter	4670	"	4670
Bogbinderi	2010	2020	2020

Tallene vare højest for Hovedstaden.

I nedenstaaende Oversigt er det udførte Bogbinderarbejde nærmere specificeret:

	Betalning for udført Arbejde		
	Hovedstaden	Provinserne	Hele Landet
	Kr.	Kr.	Kr.
Partiarbejde (Hæftning, Falsning, Indbinding)	464500	70500	535000
Protokolarbejde o. l. for Papirhandlere m. v.	125000	56500	181500
Beskæring, Udstansning o. l.	31500	1000	32500
Privatarbejde	141000	121000	262000
Albums, Lædermapper m. v.	51000	"	51000
Uangivet Bogbinderarbejde	77000	"	77000
Tilsammen	890000	249000	1,139000
Protokolarbejde o. l., til Salg fra egen Forretning (Papirets Værdi medregnet)	232000	153000	385000

I Provinserne indbragte Privatarbejde ca. Halvdelen af Betalingen for udført Arbejde, i Hovedstaden var det kun en Sjette-del, medens over Halvdelen var for Partiarbejde.

For 1897 foreligger der Oplysning om Produktionen for 12 Virksomheder med 566 Arbejdere inden for Æske- og Kartonnagetilvirkningen samt Konvolut- og Papirposefabrikationen; jfr. nedenstaaende Tal, hvor de tilsvarende Oplysninger for 1905 ere vedføjede:

	Antal Virksomheder	Antal Arbejdere	Samlet Bruttoindtægt Kr.	Oplysning om Produktion mangler for Antal Arbejdere
1905	43	907	2,221000	78
1897	12	566	601000	382

4. Bog- og Stentrykkerier m. v.

Af Bog- og Stentrykkerier samt Reproduktionsanstalter m. v. (Tabelværkets Løbe-Nr. 244—246) taltes i 1906 536 Virksomheder

med 5092 Arbejdere, og heraf har man for Aaret 1905 modtaget Oplysning om Produktion m. v. for 355 Virksomheder med 4840 Arbejdere. For Landets Hoveddele vare Tallene saaledes:

	12. Juni 1906		Oplysningerne om Produktion m. v. i 1905 vedrøre	
	Antal Virksomheder	Antal Arbejdere	Antal Virksomheder	Antal Arbejdere
Hovedstaden.....	255	2980	142	2778
Provinsbyerne.....	250	2015	200	1987
Landdistrikterne.....	31	97	13	75
Hele Landet...	536	5092	355	4840

Der mangler Oplysning om 181 Virksomheder, men disse vare gennemgaaende smaa og beskæftigede tilsammen kun ca. 250 Arbejdere eller ikke mere end 5 pCt. af det samlede Antal Arbejdere i 1906. Af de Virksomheder, der ikke have meddelt Oplysning om Produktionen, laa omtrent to Tredjedele i Hovedstaden. Der mangler her Oplysning for 7 pCt. af det beskæftigede Antal Arbejdere i 1906; i Provinserne var det kun 2 pCt.

Af de 355 Virksomheder var 8 med 131 Arbejdere Reproduktionsanstalter m. v., 110 med 1606 Arbejdere vare knyttede til Bladudgivning som Hovederhverv, 20 med 205 Arbejdere til Papirhandel og 6 med 174 Arbejdere til Forlagsvirksomhed. Den tilsvarende Fordeling for Landets Hoveddele vil fremgaa af nedenstaaende Oversigt:

	Reproduktionsanst. m. v.		Trykkerier, knyttede til Bladudgivning				Papirhandel		Forlagsforretn.		Andre Trykkerier		Til sammen	
	Antal Virksomheder	Antal Arbejdere	Antal Virksomheder	Antal Arbejdere	Antal Virksomheder	Antal Arbejdere	Antal Virksomheder	Antal Arbejdere	Antal Virksomheder	Antal Arbejdere	Antal Virksomheder	Antal Arbejdere	Antal Virksomheder	Antal Arbejdere
Hovedstaden.....	7	128	11	453	2	46	5	150	117	2001	142	2778		
Øernes Købstæder.	"	"	52	568	5	32	1	24	32	327	90	951		
Jyllands —	1	3	42	534	12	126	"	"	55	373	110	1036		
Provinsbyerne.....	1	3	94	1102	17	158	1	24	87	700	200	1987		
Landdistrikterne..	"	"	5	51	1	1	"	"	7	23	13	75		
Hele Landet...	8	131	110	1606	20	205	6	174	211	2724	355	4840		

Reproduktionsanstalterne laa omtrent alle i Hovedstaden. I Provinserne var henimod Halvdelen af samtlige Trykkerier med 55 pCt. af Arbejderne knyttede til Bladudgivning; i Øernes Købstæder var endogsaa tre Femtedele og i Landdistrikterne over to Tredjedele af Arbejderne beskæftigede i saadanne Trykkerier. I Hovedstaden var af 135 Trykkerier kun 11 med 17 pCt. af Arbejderne knyttede til Bladudgivning som Hovedvirksomhed, 5 Trykkerier med 150 Arbejdere vare knyttede til Forlagsforretning, men de allerfleste vare selvstændige Trykkerier. Af de 211 Virksomheder, der her ere anførte som «andre Trykkerier», var 162 rene Bogtrykkerier, 24 rene Stentrykkerier, og 25 fremstillede saavel Bog- som Stentrykarbejde, jfr. nedenstaaende Tal:

	Rene Bogtrykkerier	Rene Stentrykkerier	Blandede Trykkerier	Tilsammen
Hovedstaden	90	13	14	117
Øernes Købstæder.....	26	1	5	32
Jyllands Købstæder	39	10	6	55
Landdistrikterne	7	"	"	7
Tilsammen...	162	24	25	211

Af Stentrykkerierne laa de 27 i Hovedstaden og 22 i Provinserne (6 paa Øerne og 16 i Jylland).

I nedenstaaende Oversigt ere de 4840 Arbejdere, særskilt for Landets Hoveddele, fordelte efter Beskæftigelsens Art.

	Antal Arbejdere, beskæftigede ved					Tilsammen
	Bogtrykkeri	Stentrykkeri	Reproduktion m. v.	Lystrykkeri	Bogbinderi	
Hovedstaden	2170	288	145	9	166	2778
Øernes Købstæder	879	57	6	3	6	951
Jyllands Købstæder...	883	96	7	"	50	1036
Landdistrikterne.....	75	"	"	"	"	75
Hele Landet...	4007	441	158	12	222	4840

I Hovedstaden var forholdsvis mange beskæftigede ved andet Arbejde end Bogtrykkeri (22 pCt. mod 15 pCt. i Jyllands Købstæder, 8 pCt. i Øernes Købstæder og slet ingen paa Landet). Saaledes fandtes af de 158 Arbejdere, der vare beskæftigede ved Reproduktion (herunder Skriftstøberi), de 145 i Hovedstaden, og af Stentrykkerne og Bogbinderne arbejdede henholdsvis to Tredje-

dele og tre Fjerdedele i Hovedstaden; dog var i Jyllands, Købstæder forholdsvis omtrent lige saa mange beskæftigede ved Stenstrykkeri og Bogbinderi.

Af de 4840 Arbejdere vare 3592 Mænd (herunder Lærlinge), 1076 Kvinder og 172 Børn; jfr. nedenstaaende Oversigt for de forskellige Beskæftigelser:

Beskæftigede ved	Mænd	Kvinder	Børn	Tilsammen
Bogtrykkeri	3063	798	146	4007
Stenstrykkeri	296	130	15	441
Reproduktion, Lystryk m. v. ...	144	25	1	170
Bogbinderi	89	123	10	222
Tilsammen...	3592	1076	172	4840

Af samtlige Arbejdere var godt en Femtedel (22 pCt.) Kvinder. Ved Stenstrykkeri var det 30 pCt. og ved Bogbinderi endogsaa 56 pCt.; derimod var der forholdsvis faa Kvinder beskæftiget ved Reproduktion m. v. (15 pCt.).

Af de Arbejdere, der vare beskæftigede ved Bogtrykkeri, foreligger der for 1437 i Hovedstaden og 697 i Provinsbyerne nærmere Oplysning om Beskæftigelsens Art; jfr. nedenstaaende Oversigt:

	Hovedstaden	Provinsbyerne
Sættere	730	368
Trykkere	187	65
Sætterlærlinge	120	130
Trykkerlærlinge	75	28
Mændlige Trykkerimedhjælpere .	45	12
Ikke faglærte Kvinder (Paalæggersker m. v.)	280	94
Tilsammen...	1437	697

Tallene vedrøre hovedsagelig større Trykkerier, og der beskæftigedes her forholdsvis færre Lærlinge og Kvinder end i de mindre. En Del Kvinder (40 i Hovedstaden og 30 i Provinsbyerne) er medregnet under de forskellige faglige Beskæftigelser; disse vare næsten alle Sættere.

For hver 100 Sættere udgjorde Antallet af Trykkere i Hovedstaden 26 og i Provinsbyerne 18. Det lave Tal i Provinsbyerne staar i Forbindelse med de mange Avistrykkerier, der findes her;

Avistrykkerierne beskæftigede forholdsvis langt flere Sættere end de øvrige Trykkerier.¹⁾

Talforholdet mellem Svende og Lærlinge fremgaar af nedenstaaende:

	Antal Lærlinge pr. 100 Svende		
	Sættere	Trykkere	Tilsammen
Hovedstaden	17	40	21
Provinsbyerne.....	35	43	36
Tilsammen...	23	41	26

I Provinsbyerne er Lærlingeholdet betydelig større end i Hovedstaden; navnlig gælder dette Sætterlærlinge, hvoraf der i Provinsbyerne findes forholdsvis dobbelt saa mange som i Hovedstaden. Som Helhed er Antallet af Trykkerlærlinge forholdsvis langt større end af Sætterlærlinge.

For de Arbejdere, der vare beskæftigede ved Stentrykkeri er der nedenfor (for 196 Arbejdere i Hovedstaden og 81 Arbejdere i Provinsbyerne) meddelt en tilsvarende Specifikation:

	Hovedstaden	Provinsbyerne
Stentrykkere og Litografer.....	91	33
Stentrykker- og Litograflærlinge..	31	19
Slibere m. v.	19	7
Paalæggersker m. v.	55	22
Tilsammen...	196	81

Ogsaa her var Lærlingeholdet langt større i Provinsbyerne end i Hovedstaden. Pr. 100 Svende udgjorde Antallet af Lærlinge i Provinsbyerne 58 mod 34 i Hovedstaden.

I omstaaende Tabel (S. 18) er der særskilt for hver af Landets Hoveddele meddelt en Oversigt over Antallet og Arten af de anvendte Arbejdsmaskiner.

Den almindeligst anvendte Presse var mekanisk dreven Hurtigpresse. Ser man bort fra de 8 Reproduktionsanstalter og de 24

¹⁾ I Danmarks Bogtrykkerforeningers Meddelelser for 1908 er det saaledes paa Grundlag af en for Hovedstaden foretagen Undersøgelse oplyst, at der for hver 100 Sættere i Avistrykkerier beskæftigedes 12 Trykkere, i de øvrige Trykkerier 34. Gennemsnitlig udgjorde Antallet af Trykkere pr. 100 Sættere 27 mod 26 efter nærværende Undersøgelse.

	Antal Virksomheder med de i Forspalten nævnte Arbejdsmaskiner					Antal Arbejdsmaskiner				
	Hovedstaden	Øernes Køb- steder	Jyllands Køb- steder	Land- distrikterne	Hele Landet	Hovedstaden	Øernes Køb- steder	Jyllands Køb- steder	Land- distrikterne	Hele Landet
Til Bogtryk										
Haandpresser	39	26	34	5	104	56	52	68	7	183
Digeltrykpresser, til Haandkraft.	58	61	54	8	181	98	77	69	10	254
—, til mek. Kraft.	77	34	45	4	160	154	48	55	4	261
Hurtigpresser, til Haandkraft ...	9	15	12	3	39	29	16	13	4	62
—, til mek. Kraft.	100	74	85	8	267	307	128	143	10	588
Rotationspresser	11	1	3	"	15	19	2	3	"	24
Tilsammen ...	—	—	—	—	—	663	323	351	35	1372
Til Stentryk										
Haandpresser	27	3	15	"	45	83	6	38	"	127
Hurtigpresser, til Haandkraft ...	5	2	"	"	7	16	15	"	"	31
—, til mek. Kraft ...	23	6	15	"	44	53	13	23	"	89
Tilsammen ...	—	—	—	—	—	152	34	61	"	247
Sættemaskiner	30	6	4	1	41	74	9	6	1	90
Hæftemaskiner, til mek. Kraft ..	9	5	5	1	20	24	6	14	1	45
Falsmaskiner, — — — ..	16	41	25	4	86	27	57	36	4	124
Stereotypiapparater	38	19	25	3	85	67	20	26	3	116
I alt ...	—	—	—	—	—	1007	449	494	44	1994

rene Stentrykkerier, havde af de øvrige 323 Bogtrykkerier fire Femtedele mekanisk dreven Hurtigpresse, 56 pCt. havde haanddreven Digeltrykpresse og omtrent Halvdelen mekanisk dreven Digeltrykpresse. Derimod benyttede kun en Tredjedel almindelig Haandpresse og kun godt en Tiendedel haanddreven Hurtigpresse; Rotationspresse fandtes kun i 15 Trykkerier, og heraf laa de 11 i Hovedstaden.

Deler man de 323 Trykkerier i to Grupper, eftersom de vare knyttede til Bladudgivning som Hovedvirksomhed eller ikke, faas følgende Oversigt:

	Antal Trykkerier med de i Forspalten nævnte Ar- bejdsmaskiner			Antal Arbejdsmaskiner i		
	Trykkerier knyttede til Bladudgiv- ning	Andre Tryk- kerier	Tilsam- men	Trykkerier knyttede til Bladudgiv- ning	Andre Tryk- kerier	Tilsam- men
Haandpresser	27	77	104	31	152	183
Digeltrykpresser, til Haand- kraft	62	119	181	68	186	254
Digeltrykpresser, til mekanisk Kraft	28	132	160	34	227	261
Hurtigpresser, til Haandkraft — , til mekanisk Kraft	17	22	39	19	43	62
Rotationspresser	93	174	267	166	422	588
	9	6	15	15	9	24
Tilsammen ...	110	213	323	333	1039	1372

Paa Grundlag heraf ere nedenstaaende Forholdstal beregnede:

	Af 100 Trykkerier havde de i Forspalten nævnte Arbejdsmaskiner		Antal Arbejdsmask. pr. Trykkeri	
	Trykkerier knyttede til Bladudgivning	Andre Trykkerier	knyttede til Bladudgiv- ning	Andre Trykkerier
Haandpresser	25	36	1,2	2,0
Digeltrykpresser, til Haand- kraft	56	56	1,1	1,6
Digeltrykpresser, til mekanisk Kraft	25	62	1,2	1,7
Hurtigpresser, til Haandkraft — , til mekanisk Kraft	15	10	1,1	2,0
Rotationspresser	85	82	1,8	2,4
	8	3	1,7	1,5
Tilsammen ...	—	—	3,0	4,9

Avistrykkerierne benytte i forholdvis større Udstrækning Hurtig-
presse og Rotationspresse end de øvrige Trykkerier; paa den anden
Side havde ikke mere end en Fjerdedel af Avistrykkerierne alminde-
lig Haandpresse og mekanisk dreven Digeltrykpresse, medens dette
var Tilfældet med henholdsvis godt en Tredjedel og tre Femtedele
af de andre Trykkerier. Avistrykkerierne vare gennemgaaende ikke
saa godt forsynede med Presser som de øvrige Virksomheder.
Gennemsnitlig havde Avistrykkerierne kun 3 Presser pr. Virksom-
hed mod 5 for de andre Trykkerier. Bedst forsynede med Presser
var Hovedstadens Trykkerier (i Gennemsnit 5,4 Presser mod 3,6 i
Provinsbyerne og 2,7 paa Landet).

Af de 49 Stentrykkerier benyttede de allerfleste saavel almindelig Haandpresse som Hurtigpresse til mekanisk Kraft; derimod havde kun 7 Hurtigpresse til Haandkraft. Det samlede Antal Presser var 247 eller 5 pr. Virksomhed.

Med Hensyn til de øvrige i Tabellen Side 18 anførte Maskiner benyttede en Fjerdedel af samtlige Virksomheder Stereotypiapparat og mekanisk dreven Falssemaskine, 41 eller 13 pCt. havde Sættmaskine og 20 mekanisk dreven Hæftmaskine. Falssemaskine benyttedes fortrinsvis af Avistrykkerierne i Provinsbyerne, de øvrige Maskiner fandtes særlig i Hovedstaden.

I de 41 Trykkerier, der benyttede Sættmaskine, fandtes i alt 90 Maskiner¹⁾. Særskilt for de forskellige Systemer vare Tallene saaledes:

System:	Antal Virksomheder med Sættmaskiner			Antal Sættmaskiner		
	Hovedstaden,	Provinserne	Hele Landet	Hovedstaden	Provinserne	Hele Landet
Typograf	11	8	19	27	9	36
Linotype	16	2	18	30	3	33
Monoline	1	1	2	4	4	8
Monotype	1	"	1	2	"	2
Kastenbeiner	2	"	2	11	"	11
Tilsammen	—	—	—	74	16	90

De hyppigst anvendte Systemer vare Typograf og Linotype. Af de 41 Trykkerier benyttede kun 5 med tilsammen 21 Maskiner andre Systemer end de nævnte.

Bruttoværdien af det udførte Arbejde (Papirets Værdi ikke medregnet) var i samtlige Virksomheder 10,6 Mill. Kr., jfr. nedenstaaende Oversigt for Landets Hoveddele:

	Antal Virksomheder	Antal Arbejdere	Det udførte Arbejdes Bruttoværdi	
			absolut Kr.	pr. Arbejder Kr.
Hovedstaden	142	2778	6,590000	2370
Øernes Købstæder	90	951	1,870000	1970
Jyllands —	110	1036	1,995000	1930
Landdistrikterne	13	75	112000	1490
Hele Landet	355	4840	10,567000	2180

¹⁾ I 1897 taltes kun 8 Sættmaskiner.

Af det udførte Arbejdes Bruttoværdi faldt godt tre Femtedele paa Hovedstaden. I Forhold til det beskæftigede Antal Arbejdere var Værdien her højest (2370 Kr. pr. Arbejder mod 1930 Kr. i Provinserne).

I nedenstaaende Tabel er det udførte Arbejde nærmere specificeret:

	Hoved- staden	Øernes Køb- stæder	Jyllands Køb- stæder	Land- distrik- terne	Hele Landet
	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.	1000 Kr.
Trykning af Dagblade.....	1212	1138	1060	62	3472
— Ugeblade og Tids- skrifter.....	847	58	91	6	1002
Andet Bogtryk.....	975	168	89	6	1238
Accidensarbejde.....	1198	214	320	29	1761
Andet Bogtryk og Accidens- arbejde.....	783	106	188	8	1085
Stentryk.....	743	148	155	"	1046
Clichéer, Stereotypiplader, Skriftstøberarbejde.....	501	13	13	"	527
Bogbinderi m. v. ¹⁾	234	11	79	1	325
Lystryk.....	41	14	"	"	55
Kobbertryk m. v.....	56	"	"	"	56
Tilsammen...	6590	1870	1995	112	10567

Sammendrager man den givne Specifikation i noget større Grupper, faas særskilt for Hovedstaden og Provinserne nedenstaaende Fordeling:

Af 100 Kr. var for	Hoved- staden	Provin- serne	Hele Landet
Trykning af Dagblade, Ugeblade m. v.	31	61	42
Andet Bogtryk- og Accidensarbejde...	45	28	39
Sten- og Lystryk.....	12	8	10
Clichéer m. v., Kobbertryk m. v.....	9	1	6
Bogbinderi m. v.....	3	2	3

I Hovedstaden var henimod en Fjerdedel af den samlede Bruttoværdi for andet Arbejde end Bogtrykkerarbejde, i Provinserne var det kun godt en Tiendedel. Af det udførte Bogtrykker-

¹⁾ Herunder en Del Æske- og Papirarbejde.

arbejde var i Provinserne den overvejende Del. Trykning af Dagblade, i Hovedstaden indbragte derimod andet Bogtryk- og Accidensarbejde 45 pCt. af den hele Bruttoindtægt mod godt tre Tiendedele for Trykning af Blade, og heraf var atter godt to Femtedele for Trykning af Ugeblade og Tidsskrifter.

Sætter man, inden for de forskellige Arter af Arbejde, det udførte Arbejdes Bruttoværdi i Forhold til det beskæftigede Antal Arbejdere (jfr. Oversigten Side 15), faas følgende Tal:

	Det udførte Arbejdes Bruttoværdi pr. Arbejder		
	Hovedstaden	Provinserne	Hele Landet
	Kr.	Kr.	Kr.
Bogtrykarbejde	2310	1930	2140
Sten- og Lystrykarbejde	2640	2030	2430
Clichéer m. v., Kobbertryk m. v.	3840	—	—
Bogbinderarbejde m. v.	1410	1640	1460
Tilsammen ...	2370	1930	2180

Det udførte Arbejdes Bruttoværdi var, maalt med Arbejder-tallet, størst for Fabrikation af Clichéer m. v. Tallet er dog noget for højt, da de paagældende Artikler undertiden fremstilledes af Arbejdere, der iøvrigt vare beskæftigede ved andet Arbejde (Bogtrykarbejde m. v.). I de 8 Reproduktionsanstalter, der ifølge Oversigten Side 14 beskæftigede 131 Arbejdere, udgjorde den hele Bruttoindtægt 450000 Kr., hvilket pr. Arbejder giver 3440 Kr. For Bogtrykarbejde var Værdien pr. Arbejder 290 Kr. lavere end for Sten- og Lystryk, og for Bogbinderiarbejde m. v. var Tallet helt nede paa 1460 Kr.

I nedenstaaende Oversigt er Værdien af det udførte Arbejde specificeret særskilt for de 110 Trykkerier, der vare knyttede til Bladudgivning som Hovederhverv, og de øvrige 245 Virksomheder:

	Trykkerier, knyttede til Bladudgivning	Andre Virksomheder	Tilsammen
	1000 Kr.	1000 Kr.	
Trykning af Dagblade	2784	688	3472
— - Ugeblade, Tidsskrifter	291	711	1002
Andet Bogtryk- og Accidensarbejde	399	3685	4084
Sten- og Lystryk	4	1097	1101
Clichéer m. v., Kobbertryk m. v. . .	93	490	583
Bogbinderarbejde m. v.	18	307	325
Tilsammen ...	3589	6978	10567

I de 110 Avistrykkerier var over tre Fjerdedele af den hele Bruttoindtægt for Trykning af Dagblade og kun 3 pCt. for Arbejde uden for Bogtrykkeri. I de øvrige Virksomheder var kun en Tiendedel for Trykning af Dagblade, medens andet Bogtryk-arbejde indbragte henimod to Tredjedele og andet Arbejde over en Fjerdedel af Bruttoindtægten. Pr. Arbejder udgjorde den hele Bruttoindtægt i de 110 Avistrykkerier 2240 Kr. mod 2160 Kr. for de øvrige Virksomheder. For de Arbejdere, der vare beskæftigede ved Bogtrykkeriarbejde, var Bruttoværdien af det udførte Arbejde henholdsvis 2250 og 1980 Kr. pr. Arbejder.

Ser man bort fra de 8 Reproduktionsanstalter og fordeler de øvrige 347 Virksomheder i Størrelsesgrupper efter Værdien af det udførte Arbejde, faas særskilt for Hovedstaden og Provinserne nedenstaaende Oversigt:

Virksomheder, hvor Værdien af det ud- førte Arbejde var	Hovedstaden			Provinserne		
	Antal Virk- somheder	Antal Ar- bejdere	Værdien af det udførte Arbejde 1000 Kr.	Antal Virk- somheder	Antal Ar- bejdere	Værdien af det udførte Arbejde 1000 Kr.
under 25000 Kr.	78	487	826	166	1183	1800
25—50000 Kr.	18	308	628	33	514	1115
50—100000 -	22	651	1599	10	215	688
over 100000 -	17	1204	3099	3	147	362
Tilsammen	135	2650	6152	212	2059	3965

Af de 135 Trykkerier i Hovedstaden havde kun 17 en Om-sætning paa over 100000 Kr. hver, men paa disse 17 Virksomheder faldt til Gengæld over Halvdelen af det i Hovedstaden udførte Arbejde. I Provinserne naaede kun 13 Trykkerier op over de 100000 Kr.; 199 vare under 50000 Kr., og her blev henimod tre Fjerdedele af samtlige Provinstrykkeriers Arbejde udført.

Sætter man inden for de forskellige Størrelsesgrupper Værdien af det udførte Arbejde i Forhold til det beskæftigede Antal Ar-bejdere, faas omstaaende Tal (Side 24):

Pr. Arbejder er Værdien af det udførte Arbejde for Landet som Helhed stigende fra 1570 Kr. for Trykkerier med under 25000 Kr. i Bruttoindtægt til ca. 2600 Kr. for Trykkerier med over 50000 Kr.

Det udførte Arbejdes Bruttoværdi pr. Arbejder

Virksomheder, hvor Værdien af det udførte Arbejde var	Hovedstaden Kr.	Provinserne Kr.	Hele Landet Kr.
under 25000 Kr.	1700	1520	1570
25—50000 Kr.	2040	2170	2120
50—100000 -	2460	2900	2590
over 100000 -	2570		
Tilsammen ...	2320	1930	2150

Af Bog- og Stentrykkerier samt Reproduktionsanstalter foreligger der i 1897 Oplysning om 179 Virksomheder med 3086 Arbejdere. Sidestiller man Tallene med Resultatet af nærværende Opgørelse, faas følgende Oversigt:

	Antal Virksomheder	Antal Arbejdere	Værdien af det udførte Arbejde 1000 Kr.	Oplysning om Værdien af det udførte Arbejde mangler for Antal Arbejdere
1905	355	4840	10567	252
1897	179	3086	5958	747

I Forhold til det beskæftigede Antal Arbejdere steg Værdien af det udførte Arbejde fra 1930 Kr. pr. Arbejder i 1897 til 2180 Kr. i 1905.